

Muesli met sojamelk en ook wel eens catchupa

Om 9 uur 's morgens is de winkel niet open, maar voor ons wel vandaag. Voor het project 'Een Nieuwe Dag'. De tekenaar en de fotograaf staan op de stoep te praten met Yinske (27) en met de boekhandelaar, als ik -'de schrijver'- over de Overtoom kom aanfietsen. We gaan samen naar binnen in de hoge en sfeervol verlichte ruimte met overal gevulde boekenkasten, werelddollen en grote en kleine hebbelingen die verwijzen naar verre landen en andere culturen.

Voor onze ontbijtontmoeting zijn we te gast bij 'geografische boekhandel Pied a Terre', omdat Yinske tijdelijk ontheemd is.

Per e-mail heeft Yinske ons alvast iets over haarzelf verteld, zoals: "Mijn vader is Kaapverdiaans en mijn moeder Nederlands. Mijn vader verliet op jonge leeftijd zijn land en ging varen. Na wat omzwervingen kwam hij terecht in Twente waar hij mijn moeder bij het uitgaan ontmoette."

We weten ook dat ze bij de Universiteit van Amsterdam werkt, bij het Instituut voor Interdisciplinaire Studies.

Yinske heeft muesli en melk op tafel gezet. We gaan snel van start met het interview.

Wat vind je het leuke aan 'Een nieuwe dag'?

"Dat het een project is met verschillende disciplines."

Het is interdisciplinair.

"Ja, haha. Ja, het is een project met fotografie, tekenen, schrijven, ontmoeten, internet. Het heeft iets ongedwongens. Ik dacht: waarom niet, eigenlijk een heel leuk idee, laten we het positief bekijken."

Hoe ontbijt je meestal?

"Door de week ontbijt ik heel snel. Ik wil altijd zo lang mogelijk slapen en zo vroeg mogelijk op mijn werk zijn. Dan neem ik muesli. Met sojamelk, omdat ik geen gewone melk kan verdragen. En op mijn werk drink ik dan koffie."

"Ik woon samen met mijn vriend en soms ontbijten we samen, maar vaak ben ik 's morgens eerder dan hij. Hij neemt muesli met gewone melk. We wonen nu ergens tijdelijk omdat ons nieuwe huis nog niet af is. Daarom hebben we niet onze eigen spullen bij de hand. Dus nu ga ik niet uitgebreid zitten voor het ontbijt. Ik ben zo snel mogelijk weg."

Hoe ging het vroeger thuis?

"Mijn moeder is Nederlands, of eigenlijk Twents, en heel nuchter. Op de basisschool kregen we Brinta of havermoutpap. Soms ook wel brood. En op de middelbare school moesten we zelf onze boterhammen smeren. We moesten tien kilometer fietsen naar school, dus dan moest je goed eten. Mijn moeder stond 's morgens altijd eerder op en zette dan thee. En daarna ging ze naar haar werk."

Iemand van de boekwinkel komt vragen of we misschien koffie willen. We zitten achterin de winkel waar wat tafeltjes staan en je iets kunt bestellen. We willen wel 'gewone koffie', en eigenlijk hebben ze dat niet maar we kunnen het toch krijgen. En ook gewone thee.

En je Kaapverdiaanse vader? Nam hij hetzelfde ontbijt?

“Nee, een Kaapverdiaans ontbijt is koffie met veel melk en brood. Of ook wel ‘catchupa’. Dat is een pot waar van alles inzit. Verschillende soorten vlees, verschillende bonen, aardappelen, heel heftig eigenlijk. Hoe je dat schrijft?” Yinske wil het wel voor ons spellen op de manier waarop het vaak geschreven wordt, maar het kaapverdiaans is creools, een mengtaal. Het is dus een spreektaal.

“Catchupa wordt eigenlijk ’s avonds gegeten, maar ook ’s morgens omdat ze daar de hele dag op het land moeten werken. En het is de volgende dag nog lekkerder; dat is net als met erwtensoep. Dus als mijn vader het heeft gemaakt, vindt hij het lekker om het ook als ontbijt te nemen. En ik lust het dan ook wel. Als ik straks naar Kaapverdië ga, voor het eerst weer na twaalf jaar, zal ik het wel weer bij het ontbijt eten.”

Misschien zijn de gewoonten daar na twaalf jaar wel veranderd?

“Nee, dat denk ik niet. Mijn vader komt uit een dorp. De gewoonten zijn daar wel hetzelfde gebleven. Het is gewoon veel op het land werken daar. Mensen die willen veranderen zijn weggegaan, mensen die blijven, blijven hetzelfde doen.”

“Ik heb heel veel zin in er weer naar toe te gaan. Ik zal vast weer nieuwe dingen ontdekken en zien hoe erg het veranderd is. Het lijkt me heel bijzonder.”

Kan je je de laatste keer nog herinneren?

“Ik zat toen midden in de puberteit en tot die tijd gingen we er om de twee, drie jaar naartoe. Het was gewoon een tweede thuis. Ik kende er de familie, vrienden. Heel vertrouwd, heel gewoon.”

“We hadden het er net op de stoep nog over. Anderszijn is niet iets negatiefs maar iets extra’s. Ik ken natuurlijk niet anders; heel normaal dat ik twee plekken had. Dat zit in mijn systeem als deel van mij.”

“Ik zat dus in de puberteit, was een eigen geest aan het ontwikkelen, begon met reflectie, was met mijn identiteit bezig en ik was opstandig, recalcitrant. Na die vakantie heb ik me een tijd heel erg vereenzelvigd met het Kaapverdiaan zijn. Daar had ik kennelijk behoefte aan. Ik voelde me hier helemaal niet thuis.”

We hebben even aandacht voor ons ontbijt en nemen wat sojamelk. Yinske kan sinds ze een keer ernstig ziek is geweest geen gewone melk meer verdragen. Het zit in de genen, want haar vader kan het ook niet hebben en zijn vader kon dat ook al niet.

Kaapverdië betekent voor jou familie, vrienden. Wat voor beeld heb je er nog meer bij?

“Oei, moeilijk te omschrijven. Vooral een gevoel, een gevoel dat ik niet gemakkelijk over kan brengen aan mensen. Dát is in elk geval wél duidelijk.

Toen ik terugkwam, toen in de puberteit, was dat ook het gevoel van: jullie begrijpen mij niet. Dit deel van mij kennen jullie niet. Jullie weten niet hoe die mensen daar heel open zijn. Hoe vriendelijk ze daar zijn, noem maar op.”

“Later heb ik dat gevoel proberen te vertalen, maar het is toch moeilijk in woorden te vatten. Misschien ook wel omdat je er heel lang niet bent geweest. Misschien is het een soort mythevorming in je hoofd. Vandaar dat ik er heel erg naar uitkijk deze keer. Er zit heel veel tijd tussen: ik ben in Amsterdam gaan wonen, gaan studeren, helemaal met denken bezig geweest. Ik ben benieuwd wat voor een plek Kaapverdië in mijn leven gaat krijgen.”

“Ik heb Kaapverdië over de hele wereld, ook in Portugal en Frankrijk. Een zus van mijn vader woont in Frankrijk, daar gingen we ook altijd heen. En verder heb ik ontelbare achternichtenjes

en verdere familie. Ik ken ze niet heel goed, maar mijn vader wel. Als je dan daar bent, heb je datzelfde gevoel. Van ‘belonging to’.”

“In Rotterdam wonen veel Kaapverdianen, maar daar heb ik zelf geen contacten mee. Ik ben er wel een paar keer geweest, naar een achternichtje van mijn vader ofzo.

Je zei: ik heb een Nederlandse familie of eigenlijk Twents. Alsof dat toch iets anders is.

“Ja, mijn moeders familie is een hele hechte familie. Ze heeft wel vijf broers en zussen; de helft in het westen en de helft in het oosten. Er zijn vijftien neefjes en nichtjes en dat gaat allemaal goed. Opa en oma zijn eigenlijk de ‘hoofden’ van de familie. Opa is stil en kan de juiste opmerkingen maken. Oma praat heel veel. Ze heeft haar eigen taal, zeggen wij altijd. Haar eigen woorden die wij alleen begrijpen. Deels is dat natuurlijk ook Twents.”

“Dus ja, met die hechte Twentse familieband heb je ook een soort van anders zijn ten opzichte van Amsterdam. Daar zit een groot verschil. In Twente heb je ook saamhorigheid en gastvrijheid, veel meer dan hier in Amsterdam.”

Hoe keek je vanuit Twente aan tegen het westen, tegen Amsterdam?

“O, mijn wereld was door mijn familie altijd al groter dan Twente. Maar na het vwo heb ik me daar wel over verbaasd. Want om te studeren ging iedereen naar Groningen of Enschede. Nijmegen al veel minder, misschien was dat ook al weer te westers ofzo. ‘Je wil toch niet in die drukke stad wonen, met al die toeristen.’ Alsof je midden op de Dam gaat wonen. Nee, Amsterdam is not done. Daar ga je heen met Koninginnedag of voor wilde avonden. Te ver van ‘onze’ manier van doen.”

Waarom ben jij dan naar Amsterdam gegaan?

“Ik wist dat ik antropologie wilde gaan doen, niet per se in Amsterdam. Ik was naar de open dagen geweest, en Utrecht en Nijmegen spraken me niet zo aan als Amsterdam. Een mooie plek, al die historische gebouwen. Toen was het voor mij heel duidelijk. Utrecht heb ik nog heel even overwogen. Ik had behoefte aan een plek met een brede visie, waar iedereen kan zijn wat hij is, waar iedereen zijn niche heeft. Dat had ik echt in Amsterdam. Daar was ik onbewust naar op zoek, denk ik. Het is wel een zoektocht geweest. Ik had echt niet in Twente kunnen blijven.”

Via een omweggetje komen we te praten over de Kroatische familie van haar vriend, die uit Lissabon komt maar in Kroatië is geboren en opgegroeid.

Hoe is dat al die verschillende culturen?

“Nou, ik vind Kroatische mensen echt fantastisch. Maar ik ken alleen de familie en vrienden van mijn vriend. Ze doen denken aan de mensen uit Twente. Heel nuchter, scherpe humor, zelfspot, reflectie. Wel uit de stad, uit Zagreb.”

“Heel hartelijk, allemaal rond de tafel, eten en drinken, gastvrij. Heel fijn, hele sterke mensen. Dat was mijn eerste indruk en dat is altijd zo gebleven. Het land zelf is ook heel mooi.”

“De andere kant van zijn familie komt uit Portugal. Is meer mediterrane, of Latijn, Spaans Italiaans; niet nuchter.”

Is Kaapverdië een mooi land?

“Ja, maar het is niet toeristisch. Het is droog. Je moet wel naar de juiste eilanden gaan. Er zijn niet veel historische gebouwen en er is verder ook niet heel veel te doen. Het is heel puur.”

“Mijn vader komt van Santo Antao; dat is het eiland dat het dichtst bij Amerika ligt. Het is er heel groen. Er is één centrale hoofdweg, die in een bocht over het eiland loopt. Nieuwe wegen zouden met dynamiet moeten worden aangelegd. Het zijn natuurlijk vulkanische eilanden.”

“Ik heb er van die typische herinneringen aan. Hoe je aankwam met de boot. Dan kon je het dorp bij wijze van spreken al bijna zien, maar dan ging je met zo’n auto met een open laadbak eerst nog helemaal om het eiland heen. Over van die slingerende bergwegen. En daar boven in de bergen hing altijd mist en was het koud. En als je dan uit de mist kwam, zag je het dorpje liggen.”

Heeft je studiekeuze hiermee te maken?

Ja, mijn Kaapverdiaanse achtergrond was essentieel. Ik was achttien, ik wilde naar Amsterdam en ik wilde het ‘anders-zijn’ bestuderen. Maar ik heb ook in Europa veldwerk gedaan, gewoon omdat je het overal hebt. Het heeft ook met onze gezinssamenstelling te maken. Mijn oudste broer is in zekere zin anders, hoewel ikzelf mijn broer nooit in die categorie zou zetten want zo ben ik niet opgevoed. Hij is niet gehandicapt, maar hij is langzamer. Het is niet vervelend als andere mensen niet dezelfde realiteit hebben als jij, maar je moet er wel altijd rekening mee houden.”

Terwijl ik even mijn aantekeningen doorneem, kan Yinske wat eten. De sojamelk die ze heeft meegenomen is heel zoet. Lekker. En de calorieën fiets je er ’s morgens wel weer uit. Zo komen we op de gewoonten van de fietsende schooljeugd uit het dorp. Die verzamelde zich, zo’n tachtig jongeren, om gezamenlijk naar de stad, naar Almelo, te fietsen. Wie gaat er dan het eerst? Want niemand wil voorop. Meestal waren het de eersteklassers.

Yinske beschrijft het ritueel beeldend; ze deed al antropologisch onderzoek toen ze nog op school zat.

Wil je meer vertellen over je leeronderzoek?

Yinske vertelt eerst dat ze naar Portugal ging om de taal te leren (het zogenaamde Erasmus uitwisselingsprogramma). Ze zat daar van september tot februari en had een fantastische tijd. Ze dompelde zich helemaal onder in de taal. Deed de taalcursus, maar volgde ook de reguliere colleges aan het instituut voor antropologie in het Portugees. Dat viel in de begintijd absoluut niet mee, maar langzamerhand kon ze steeds meer met die taal uit de voeten. En tegen Kerst was het daar één grote ‘happy family’. Toen de meeste studenten alweer naar huis waren en ze dacht: ‘dit wordt mijn laatste feestje’, leerde ze haar huidige vriend kennen.

“Toen ik later bij mijn vriend in Lissabon op vakantie was, moest ik een plan schrijven voor mijn leeronderzoek. Ik heb verschillende dingen overwogen, maar uiteindelijk bedacht ik een onderzoek dat ik in Lissabon kon doen. Want hij zat in de muziek, in de hiphop, nog in de begintijd, en dat was een interessant werkveld. Dat bleek direct toen ik ermee begon.”

“Er hing voortdurend iets in de lucht. Toen vond ik dat vooral bedreigend. Bij nader inzien noemde ik het ‘destructief’. Er waren natuurlijk de ‘battles’, het vijanddenken, maar ook het altijd in de oppositie zijn, altijd anders willen zijn dan de rest, waardoor er nooit iets van de grond kwam. Zelfs al hadden ze de autoriteit en de middelen om bijvoorbeeld iets te organiseren, dan nog bereikten ze uiteindelijk niets of maar een fractie van wat mogelijk was. Dat had ook te maken met de geschiedenis van het land, zestig jaar van onderdrukking waarin niets mocht en er voor je gedacht werd, en ook met het feit dat de meeste hiphoppers uit de getto’s van Lissabon kwamen.”

“Ik stuitte daar op mijn eigen blinde vlek. Als antropoloog ben je daar altijd naar op zoek. Ze deden dus precies het tegenovergestelde van wat ik verwachtte. Voor mij is het vanzelfsprekend dat mensen constructief zijn, het goede doen, iets willen bereiken. Dat blijkt dan niet zo te zijn.”

“Mijn vriend komt zelf niet uit het getto, nee, integendeel. Zijn groep heeft ook altijd iets anders willen uitdragen: het juiste ding doen, waar je vandaan komt ontstijgen. Het is wel grappig dat nadat ik het eindelijk had gedurfd om zijn grootste vijand te interviewen, de relatie tussen die twee beter is geworden.”

“Door het onderzoek kwam ik erachter dat mijn devies eigenlijk is: ik wil elke dag productief zijn.”